

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Kůtek Milan.

Dostupné ze Školského portálu Karlovarského kraje www.kvkskoly.cz, materiál vznikl v rámci projektu Gymnázia Cheb s názvem Rozvoj školského portálu Karlovarského kraje

Novopozitivismus

(logický pozitivismus,
logický empirismus)

Základní charakteristika

- ◉ filozofický směr, který vznikl na počátku 20.století, navazuje na pozitivismus A.Comta
- ◉ zaměření: řeší **vztah filozofie a vědy** v otázce relevance výpovědi o světě
- ◉ základní prvky :
- ◉ **empirismus** (přesvědčení o původu veškerého poznání ve smyslové zkušenosti)
- ◉ **scientismus** (formální logika a matematika, nezpochybnitelné deduktivní odvozování)

Vídeňský kroužek

- ◉ **Vídeňský kroužek** (něm. *Wiener Kreis*) byla skupina logiků, filozofů a teoretiků vědy, kteří se ve 20. a 30. letech scházeli ve Vídni pod vedením Moritze Schlicka.
- ◉ Pravidelnými návštěvníky byli **Rudolf Carnap**, Otto Neurath, Herbert Feigl, Phillip Frank, Friedrich Waismann a Hans Hahn.
- ◉ Filozofické východisko kroužku tvořil **logický pozitivismus** (resp. logický empirismus).

Empirismus

- ⦿ Základem vědecké činnosti jsou pozorování a experiment, východiskem vědy je „**empirická realita**“.
- ⦿ V protikladu k metafyzice není možné dané formulovat, je možné na ně pouze ukázat. „**Dané**“ (tj. data získaná pozorováním) je to nejjednodušší a nesporné.
- ⦿ Dané je přijímáno jako filozoficky **neutrální**. Věda nemůže v otázce reálnosti daného zaujmout ani souhlasné ani zamítavé stanovisko.

Metoda verifikace

- Empirické kritérium smyslu tvrdí, že „smysl věty je metoda její **verifikace**.“ Filozofická analýza by v tomto pojetí měla zjišťovat, **zda má věta smysl**.
- Teprve potom může být věta verifikována, tj. rozhodnuto, zda je **pravdivá, či nepravdivá**. Verifikace sama je otázkou empirické vědy, nikoli filozofie.

Scientismus

- Základní postulát: **pouze věda může prezentovat věrohodné výsledky**, které mají objektivní platnost a pravdivost. Tyto výsledky mají být základem pro vytvoření racionálních základů lidského myšlení.
- Novopozitivisté se považovali za vědecké filozofy a pozitivistická filozofie byla synonymem pro „**vědeckou filozofii**“, resp. „vědecký světový názor“.

Antimetafyzický postoj

- ⦿ Novopozitivisté označovali filozofické úvahy postrádající souvislost s vědeckými procedurami a postupy za „metafyziku“.
- ⦿ R.Carnap – „Překonání metafyziky logickou analýzou jazyka“:
- ⦿ *„(Pseudo)-věty metafyziky neslouží k výkladu faktů, [...] slouží k výrazu životního pocitu.“*
- ⦿ *„Věty metafyziky musí být odmítnuty jako věty beze smyslu.“*

Ludwig Wittgenstein

Logicko - filozofický traktát (1921)

- ⦿ napsáno jako matem. rovnice - věty jsou očíslované
- ⦿ hlavním tématem je **jazyk**
- ⦿ jazyk = obraz faktů, zobrazuje svět takový, jaký je
- ⦿ jazyk však nedokáže vyjádřit smysl našeho života (to je něco za jazykem a předpokládá nejazykovou úroveň) → **jazyk má hranice**
- ⦿ „O čem nelze mluvit, o tom musíme mlčet.“

Metajazyk

- ⦿ Novopozitivisté postupně přecházejí k **analýze jazyka vědy**.
- ⦿ Znamená to přechod od objektového jazyka k metajazyku.
- ⦿ **Metajazyk** je jazyk používaný pro popis jiných jazyků, potřebuje proto širší spektrum jazykových prostředků pro označení všech dostupných výrazů ve zkoumaném (objektovém) jazyce.

Karl Popper

- ⦿ = **oponent Vídeňského kroužku** (jeho schůzek se nikdy nezúčastnil), kritizuje především logický empirismus a metodu verifikace R.Carnapa
- ⦿ **kritický racionalismus**: upozorňuje na omezenost každého poznání a odmítá představu, že by se poznání nějakou metodou dalo zajistit proti omylům (podle logického pozitivismu se vědecké hypotézy získávají indukcí neboli zobecňováním)

Falzifikace

- Popper: pravdivost vědecké teorie nelze dokazovat, ale jen empiricky testovat.
- Základem vědeckého poznání tedy není verifikace (potvrzení), ale **falsifikace**: pouze ta teorie, kterou je možné podrobit falzifikaci (tj. vystavit ji možnosti vyvrácení), je vědecká.

Evolve vědy

- ⦿ **Konečná pravda neexistuje** - existuje pouze přibližování se k pravdě neustálým vylučováním falzifikovaných teorií.
- ⦿ **Evolve vědy**: k vývoji vědy dochází právě díky falzifikaci: tím, že něco popřeme, získáváme nový prostor pro otevření dalších, nových otázek.

Popper - Otevřená společnost a její nepřátelé

- **analýza uzavřených struktur** politiky - jejich účelem je totalitní moc za každou cenu, snažící se skrýt za příslušnou ideologii (fašismus, komunismus)
- Popper proti nim staví model **otevřené a pluralitní společnosti** - pouze z ní může vzejít skutečný pokrok.
- Síla **demokracie** nespočívá v tom, že by vybírala ty nejlepší k vládě, nýbrž že každou vládu lze běžnými prostředky (volbami) odvolat.